

ПОДАЦИ О УСТАНОВИ/ШКОЛИ	ПОДАЦИ О АУТОРИМА/АУТОРКАМА
Назив школе: ОШ „Кнез Лазар“	Пример написале: Љубица Комадина, проф. разредне наставе Ивана Ђурђевић, персонална асистенткиња Јелена Томић, проф. географије
Место, општина: Лазаревац, Лазаревац	
Школска управа: Београд	
Три приче о Милану : пример добре праксе инклузивног образовања у ОШ „Кнез Лазар“, Лазаревац	
Кључне речи: основна школа, спектар аутизма, прилагођавање метода; прилагођавање наставних средстава; прилагођавање начина испитивања; асистенција; осамостаљивање ученика; ваннаставне активности	
Опис добре праксе ПРВА ПРИЧА	
Ова моја прича почела је школске 2009/2010. године, када сам из једне мање сеоске школе прешла да радим у ОШ “Кнез Лазар“ у Лазаревцу. Требало је да радим у издвојеном одељењу у Стубици коју похађају ученици сва 4 разреда. То је Неподељена школа: 1 ученик првог разреда, 2 ученика другог разреда, 2 ученика трећег разреда и 2 ученика четвртог разреда. Ништа необично, згодна мала дружина. Али из разговора са директорком сазнајем да ову школу похађа Милан, ове године иде у 2. разред. Он је дечак који не говори и који има проблеме из спектра аутизма. До тада ништа нисам знала о аутизму и кад сам кренула да истражујем о чему се ради почиње моја забринутост. Како ћу ја то, да ли ћу се снаћи? Шта радити са дететом које не говори? Дошао је 1. септембар, узбуђење, рад у новој школи, нови ђаци и ишчекивање. Школа лепа, мала, окружена зеленилом, радознали погледи ђака. Поздрављају се, а посебно весело дочекују лепог, занимљивог дечака смеђе косе и очију који утрчава у школу, улази у учионицу и седа на своје место. Место које није мењао до краја боравка у овој школи, јер, када је наставник енглеског језика једном приликом покушао да га премести, то је довело до великог Милановог незадовољства које се огледало кроз врисак, плач и излазак са часа. Чим је сео на своје место он се смирио и уз моју помоћ завршио задатак. Волео је да седи за катедром и слуша шта радим са осталим ђацима, али не и да ради на том месту.	

Са Миланом је дошао отац који ме је укратко упознао са њим, његовим потребама и навикама и са тим да га он или мајка сваког дана довозе до школе и долазе по њега . Након часова Милан је одлазио у ,атичну школу у продужени боравак да се дружи са вршњацима.

Била сам уплашена више од свих мојих ђака, јер они Милана добро познају, дружили су се са њим и прошле године, одлазили код њега на рођендан. У глави ми опет питање: „Како радити са дететом које не говори“? Али погледавши га, видела само једно дете којем је потребна мало већа подршка и помоћ. Рекох себи: „Схвати ово као још један изазов и сигурно ће бити успеха“.

У току 2. разреда, у сарадњи са родитељима, највише са мајком, одрађивала сам све наставне садржаје, осим наравно говорних вежби. Записивала сам му у свеску шта је све рађено у школи и шта Милан мора да уради за домаћи задатак и он је то све код куће одрађивао са мајком. Тешко га је било задржати дуже на месту, трчао је по учионици, истрчавао из учионице и ван школе, а понекад заплакао изненада, без разлога. Ја сам тада била најтужнија гледајући како му се низ лице котрљају крупне сузе, а ја сам немоћна јер му нисам знала ни умела помоћи. У тој својој „шетњи“ по учионици застао би и пажљиво слушао једино кад би га заинтерсовали садржаји које су учили ученици 3. или 4. разреда.

Када би на ред долазиле писмене или контролне вежбе мајка је долазила у школу, седала поред њега и само га држала за раме, а он би сваки задатак урадио без грешке и без било којег другог вида помоћи. Рукопис ми је у почетку било јако тешко прочитати кад је писао писаним словима, али убрзо сам и то научила и открила да је то дечак са посебним талентом и способностима. Самостално чита и разуме прочитано, разуме инструкције и пише на енглеском, плива, рони, вози бицикл, ролере...

Одлазећи после часова у продужени боравак Милан је стекао нови круг другара који су га прихватили као себи једнаког, утркивали се ко ће више да му помогне и радовали се успеху који би постигао.

Заједно са осталима укључивао се и у друге ваннаставне активности, учествовао је на маскембалу, одлазио на позоришне и биоскопске представе и сл. У току тих активности сметали су му јаки звучни ефекти. Тада је држао руке на ушима и понекад вриштао, па га је било потребно смиривати или извести напоље из сале.

Није волео ни када бих ја у току часа викнула на неког од других ученика, његових другара, опет би стављао руке на уши, дотрчавао до мене, гледао ме у очи, тражећи да га загрлим и, наравно, престанем са виком.

Ишао је Милан са свима осталима и на екскурзију. Код мене се јавио опет онај почетни страх, шта ако се негде загуби у тој великој групи деце, у непознатом простору, како да сачувам и њега и остале ученике. Родитељи су били спремни да на мој позив дођу по њега, али од њих сам сазнала да он јако воли да путује. То се показала као тачно, јер је током путовања мирно седео, грицкао понешто и посматрао кроз прозор. Током свих шетњи чврсто сам га држала за руку, толико да се он почео опирати и грести за руку. Купили смо му лоптицу којом је био одушевљен и играо се током целог пута. По повратку сам све испричала родитељима, а мајка ми је рекла да сам могла слободно да га пустим, јер он неће далеко да се удаљава кад му је простор где борави непознат.

Наравно, ово сам запамтила и испробала на екскурзији у 3. и 4. разреду и показало се као тачно. Пустила сам Милана да отрчи мало даље од нас, да јури голубове по Калемегдану, а он би после неког времена застао, погледао ка месту

где сам ја и наставио да јури и тако више пута. Кад би застао и видео да га зовем одмах је долазио.

Пред крај другог разреда, одлучила сам, служујући се искуствима и саветима која сам чула на семинарима од других учитеља и стручних сарадника да покушам нешто ново и другачије у раду. Док су остали ученици радили своје задатке седала сам поред Милана и покушавала да га убедим па и „натерам“ да уради нешто у школи.

Увидевши његову заинтересованост за математику, то ми је из математике најпре и пошло за руком. Од тада смо математику, чак и домаћи одрађивали у школи. Милан има веома изражене математичке способности, решава задатке без поступка, односно напише само резултат. Да то схватим требало ми је доста времена, јер ми је било тешко да га гледам како ме гледа у очи, гризе руку, а ја не схватам шта ми жели рећи. Тек кад је у једном задатку написао коначан резултат, ја сам схватила шта жели. Од тада па надаље имали смо договор да када се ради у уџбенику, где су унапред дате линије на које се уписују бројеви, морао је да ради поступно, док је задатке у свесци решавао тако да напише само коначан резултат.

У трећем разреду почео је да ради и пише и садржаје из српског језика и природе и друштва. Да га због лошије моторике руке не оптеретим са превише писања добијао је захтеве да нешто кратко допуни, споји парове, заокружи или подвуче решење.

Када сам ја састављала листиће, морала сам да остављам већи проред између редова да би лакше писао. И даље је мајка долазила кад је радио писмене и контролне вежбе, па сам једног дана одлучила да пробам да урадим контролни из математике без ње, јер је до тада већ радио листиће са задацима у школи. Али после урађена 2 задатка је стао и више није хтео да ради без обзира колико га ја враћала на то. А ја гледајући у онај листић поставим себи питање: „Зашто ово неће да уради у школи“? Убрзо сам уочила проблем. На листићима које је радио у школи није писало „провера знања“, па их је радио у школи, а овај на којем је то писало, није хтео без мајке. Од тада сам брисала са сваке провере тај наслов и Милан је сваку одрађивао у школи без присуства мајке и из свих предмета.

У четвртном разреду једног дана смо, јер је било хладно, унели струњачу у учионицу да одржим час физичког. Милан је био одушевљен, седео је на њој, ваљао се и покушавао да уради колут назад. Кад је морао да устане и нешто друго уради, доста се бунио и гризао за руку. Ипак то сам искористила да га на неки начин „уцењујем“. Кад препише лекцију са табле или реши задатке из било којег предмета могао је да ужива на струњачи, а и ја сам могла да се посветим осталим ђацима од којих је једна девојчица имала доста проблема са дислексијом, дисграфијом и дискалкулијом.

Разумевање прочитаног код Милана проверавала сам тако што је писмено одговарао на питања, одређивао тему, особине ликова, састављао план препричавања, па писмено препричавао, а наученост песмице напамет кроз аутодиктате.

Свака писмена вежба или писмени задатак били су му веома успешни. Ево примера:

Трећи писмени задатак

23.03.2012.

Особа која ми служи за углед

Особа која ми служи за углед је тенисер Новак Ђоковић.

Он је висок и мршав младић. Има смеђу косу и браон очи. Тело му је сво у мишићима. Он је почео да се бави тенисом још кад је био мали дечак. Био је јако упоран и вредан и постао је најбољи на свету. У томе му је помогла његова породица, а и његов таленат. Поред великих обавеза које има он има времена за дружење. Увек је ту да помогне сиромашним људима.

Он је личност за углед јер је представник нашег народа у најбољем светлу.

Поред рада у школи у сарадњи са родитељима радило се на Милановом осамостаљиваљу, мајка га је слала да баци ђубре, а да при том мора да пређе улицу.

Већ сам споменула да су га сваког дана родитељи довозили у школу и долазили по њега. И ја сам на посао долазила својим колима и успут возила две ученице део пута. Милан је то запазио и често нас гледао са задњег седишта док смо се возили иза њих. Једног дана кад је мајка дошла по њега није хтео да уђе код ње у ауто већ је као и остали чекао да уђе код мене. Тог дана је отишао кући са мајком али смо се са њим договорили да сутра из школе дође са мном. Његовој срећи није било краја. Од тога дана у договору са родитељима возио се са мном из школе, а онда део пута до куће ишао пешке уз моје „посматрање“ из кола и мајчино чекање испред куће.

Ово је било једно веома корисно и необично искуство и све што сам могла пренела сам и колегиницама које су наставиле да раде са Миланом од 5. разреда. Школски тим за инклузију, у чијем раду сам и ја учествовала, затражио је и добио одобрење да Милан добије персоналног асистента, пре свега из жеље да се он што лакше снађе у новој средини и новом окружењу.

Миланов рад који је за мене остао највреднији је овај:

Драга особа

Особа о којој ћу вам писати је моја учитељица Љубица.

Она је поред моје маме најлепша жена за мене. Има смеђу косу и тамне очи. Увек је ведра и насмејана што ми се свиђа код ње. Она ме учи и помаже ми да савладам градиво.

Веома је добра према мени и ја је зато пуно волим. Жао ми је што се ове године растајем од моје учитељице.

Љубица Комадина, проф.разредне наставе

ДРУГА ПРИЧА

Почевши да радим као учитељ у боравку у ОШ „Кнез Лазар“, на самом почетку

упознајем Милана, ученика 2. разреда. Наизглед тако обичног, а у дубини изузетно посебног дечака. Дечака који има све петице, дечака кога воле вршњаци, дечака који обожава кока колу и слаткише, дечака који не говори. Милан има сметње из спектра аутизма. На први поглед ми је био јако драг, брзо сам га заволела и до данас је остало тако.

Милан је те године кренуо у боравак, управо из жеље и потребе родитеља да се социјализује. Његове две учитељице, Љуба и Снежa су учиниле да се Милан не одваја од вршњака, да буде део тима, омиљен у друштву, иако не говори. Све своје обавезе према школи уз помоћ родитеља и његове натпросечне интелигенције, писменим путем без муке извршава.

У зборници су га сви волели. Сви су знали Милана, насмејаног дечака који је увек добродошао када би се на столу нашао неки слаткиш. Сећам се ситуације када је због незадовољства излетео трчећим кораком из учионице, Снежa која није могла да га стигне је викнула: „Стани Мићо, ја сам у штиклама, не могу да те стигнем“, он је стао, окренуо се и вратио назад. Посебно су били тешки моменти када своје незадовољство показује вриском и сузама, а ми, ни једна од нас, не зна како да му помогне.

Године су пролазиле, Милан је стасавао у великог дечака, у будућег петака. На иницијативу родитеља и тима за инклузију из наше школе, Милану се додељује лични пратилац, у то време колегиница која је већ имала искуства у раду са децом која имају аутизам. Из приче сам знала да је и даље одличан ђак и омиљен у разреду.

Након пар месеци, из личних разлога колегиница није могла више да ради, па на позив родитеља и директора школе долазим ја, као њена замена. Улога асистента у Милановом случају је значила најпре физичку присутност јер Милан не говори, па му је потребан неко ко ће на њега пазити у гужви на ходницима у одласку до кабинета, такође, помоћ у писању јер не може да пише кад наставник диктира и просто неко ко ће му се увек наћи, а разуме његове потребе. То је све што сам знала.

Због ситуације у којој сам се тада налазила, прихватам, јер ми је у том тренутку требала промена и јак мотив да му помогнем. Када сам пристала, схватила сам да ништа не знам о аутизму и свом будућем послу осим која је улога асистента када је Мића у питању. Уз чланке које сам налазила и читала, уз сву подрушку његових родитеља као и савете колегиница, знала сам да ја то могу, да ја то желим! То сам прихватила као ново искуство, као нови изазов, као жељу да помогнем и чинило се лако ћу ја то, будући да га знам од малена. Сећам се једног од савета са почетка, „Не дозволи да манипулише тобом, буди ауторитет!“

На самом почетку, првих дана, плашила сам се како ће реаговати на мене, да ли

ће бити нервозан, грести руку, испуштати крике, што је обично радио у тренуцима незадовољства. Ничега од тога није било, осим осмеха и заграљаја које је упутио мени, што је указивало на нашу блискост, то је било довољно.

Већ првог дана смо имали писмени задатк из српског језика, бојала сам се да неће хтети да пише. Напротив, написао је диван састав о својој мами, који је дирнуо наставницу српског и све остале.

Тих првих дана сам учила да га другари из одељења јако воле, да су предусретљиви, да му желе помоћи и да су му „при руци“, кад год затреба. Ником од тих малих људи нису сметале његове шетње, миловања по глави јер је на тај начин показивао своју блискост са другарима. Исто могу рећи и за наставнике, пошто је он све радио писмено, а није волео претерано да пише, наставници су увек излазили у сусрет трудећи се да сваки тест буде на заокруживање, повезивање, допуњавање... Тестове је углавном радио за кратко време и без грешке, моја једина улога је била да придржим руку, тачније дам правац писања, а остало је све на њему. Било је ситуација и када не жели да пише. У тим тренуцима није требало инситирати јер то може да доведе до изласка из учионице, суза, већ сачекати да прође, а онда би сам ушао, узео папир и урадио тест без грешке. Тада је бивао награђиван, обично је сам одлазио до кухиње и куповао слаткиш по избору. Јако воли петице и јавне похвале, тада се јасно у његовом погледу види задовољство.

У сваком кабинету је седео на истом месту, није волео да мења, често је устајао, али јасно знао своју путању кретања баш тако да не омета наставу, предавање ни другаре. Није исто реаговао на све предмете. Музичко, где се пева и свира, често је завршавао на ходнику са рукама на ушима, а ни цртање није волео, углавном би час провео крај прозора не ометајући ничији рад. На часовима информатике сам била упорна да на било који начин користи рачунар. Међутим, једноставно ме је бојкотовао, није хтео, иако знам да га је док је био млађи итекако користио. Њему би тај начин комуникације олакшао много ствари, али он је незаинтересован и неће ни да покуша. Уживао је у часовима историје и георафије, често би стајао и слушао предавања наставника. Милан је изврстан математичар, углавном би задатке решавао без поступка, нико му то није узимао за зло. Због отежане моторике часови геометрије му нису били занимљиви.

У време када сам постала његов асистент, његова мама је почела да ради. Понудила сам се као помоћ, знајући да има и малу сестру. Код куће смо проводили слободно време у дугим шетњама, возњи ролера, бицикла, добацјући лопту један другом... Заједно смо радили домаћи и учили. Изненађена сам била да он у време учења код куће све време седи за столом и не устаје, дакле у кућној варијанти итекако може да седи било да је то пола сата, сат или сат и по, све време радећи, слушајући док му читам. Његово знање сам

проверавала кратким тестовима, које је без грешке радио.

Једном приликом је имао тест из биологије, наставница сасвим заборављајући да је рекла да неће имати четинаре, случајно је ипак дала питања која су се односила на њих. Урадио је без грешке и та питања. Била сам изненађена јер сам знала да је речено да неће бити. Када сам проверила са мамом, испоставило се да му је тата, само једном, вече пре тога прочитао, то је било довољно. Добио је пет!

Поред горе наведене улоге личног пратиоца у школи и приликом израде домаћих задатака и учења, једна од најважнијих за њега и његове родитеље јесте свакако рад на осамостаљивању. То је почело прво одлажењем из, а касније и самосталним долажењем у школу. Тачно је знао где га чекам, а дешавало се и да сам оде до кабинета у ком имају први час. Осамосталио се и у припремама за часове физкултуре. Узео би кључ од ормарића, сам узео своје патике и опрему, отишао до сале, пресвукао се. То је постала стална пракса.

Приликом самосталног одласка кући, волео је обавезно да сврати до продавнице и узме слаткиш, а ако се то не би догодило, био је јако незадовољан. То је био ритуал који није волео да ремети, и када би неко од родитеља раније долазио по њега, сутрадан би био нерасполежен јасно стављајући до знања да хоће кући што је у ствари указивало на једно - жели да сврати до продавнице.

Једном приликом сам у потпуно необавезном разговору остала са наставницом након часа, када сам се осврнула, њега више није било у околини. Уплашила сам се. Кренула сам да га тражим, у тоалету, припреми, зборници, кухињи, терену, чак звала кући и нигде га није било, а он ме је уредно чекао у свалчионици јер му је следећи час било физичко васпитање. Без мене, сам је све урадио, била сам тад јако љута и уједно поносна на њега. Ништа није скривио, само је отишао на следећи час, потпуно сам, без моје помоћи.

Како много воли да путује, екскурзија је за њега била још једна авантура. Плашила сам се како ће све то изгледати, да ли ће ме слушати, да ли ће му све то бити интересантно. Провели смо прелеп дан по Војводини. Јели смо сладоледе, били у „Меку“ и све то уз осмех на лицу, уживао је.

Милан је јако послушан, неке ствари не морају два пута да се кажу, договор је поштовао, а ја сам ипак била ауторитет. Било је то за мене једно невероватно искуство, и чини ми се одлична синергија. Он има новог асистента, и нема никаквих проблема, толерантан је и послушан, сада је он велики момак, будући седмак. Оно што ме посебно веже за њега су јако лепе успомене и невероватна енергија коју пружа и којом зрачи. Милан је заиста посебан!

Ивана Ђурђевић, персонални асистент

ТРЕЋА ПРИЧА

Пре неколико дана седела сам у зборници и правила концепт за ову причу. Пришла ми је колегиница и питала ме: “Какав ти је Милан”? Одговорих јој: “Одличан је...”

Миланче је ученик који је у много чему посебан. Он не говори, има сметње из спектра аутизма. Дружимо се две школске године. О аутизму нисам много знала, па ми се тиме повратак у учионицу после две године одсуствовања учинио још тежим. Подршку сам нашла у школском психологу и Милановој учитељици Љубици.

Први задатак који сам себи дала био је да придобијем његово поверење. Када је имао потребу да устане са места (као и првог часа тако и данас седи у истој клупи на истом месту), да се прошета по учионици, отвори или затвори прозор нисам га у томе спречавала. Предност када код куће имате мало дете је да вам се у торби увек нађе неки слаткиш. Понудила бих га њим, скренула пажњу, а онда би се вратили географији.

У петом разреду је географија заступљена са једним часом недељно. Зато ми је рад са њим олакшало присуство персоналног асистента Невене, а касније Иване.

Провере знања ради писмено. Како му писање није омиљено, питања би била кратка, на заокруживање, повезивање, питања типа избаци уљеза и слично. Сећам се да је прву такву проверу урадио за петнаест минута. Имао је две мање грешке, а у папир готово да није ни гледао. Често би у његовим одговорима проналазила своје речи које сам на часу користила па ме је то додатно мотивисало.

Проверу усвојености неких дефиниција бих му давала да уради кроз математички задатак. Не само што је запамтио шта је густина насељености тј. дао поставку једначине, Миланче је без помоћи дигитрона израчунао и тачну густину насељености једне европске државе.

На завшном тесту након обрађене наставне теме хидросфера, поткрала ми се штампарска грешка. Једино је он то уочио, а исти тест је рађен у три одељења. Само он није заокружио речни систем, већ је поред написао речни слив. Приметила сам да му похвала прија па је уз петицу добио и звездицу. Другари су га наградили аплаузом.

Ми географи волимо да кажемо да се географија учи ногама тј. волимо да путујемо. Пошто у космос не можемо још увек, решили смо да звезде, планете и остала небеска тела доведемо у нашу школу. Гост нам је био Центар за промоцију науке са Покретним планетаријумом. Миланче је са својим друговима уживао у пројекцији која је трајала 40 минута, при томе се није

померио са свог јастучета.

Када ме је први пут ухватио за руку током часа знала сам да сам на добром путу, да се између нас развија пријатељски однос.

И да се надовежем на почетак ове приче. “...Као што нису сви рођени за сликарство, за музику или глуму, тако и мој Миланче, он само не говори!”

Јелена Томић, проф.географије

Јун, 2014.